

15.5.2006

VALTION IT -JOHTORYHMÄ

Osallistujat

Turunen, Juhani	alivaltiosihteeri	valtiovarainministeriö	Puheenjohtaja
Volanen, Risto	valtiosihteeri	valtioneuvoston kanslia	poissa
Viljanen, Ritva	kansliapäällikkö	sisäasiainministeriö	poissa
Haukirauma, Heikki	tietohallintojohtaja	työministeriö	
Linna, Markku	kansliapäällikkö	opetusministeriö	
Hautojärvi, Sirkka	kansliapäällikkö	ympäristöministeriö	
Soini, Kristiina	johtaja	Ilmatieteen laitos	
Koli, Markku	operaatiopäällikkö	Pääesikunta	poissa
Karjalainen, Jorma	ylijohtaja	valtiovarainministeriö	
Honka, Leena	valtion IT -johtaja	valtiovarainministeriö	
Siponen, Aki	neuvotteleva virkamies	valtiovarainministeriö	asiantuntija
Korhonen, Juhani	neuvotteleva virkamies	valtiovarainministeriö	asiantuntija
Kiviniemi, Mikael	neuvotteleva virkamies	valtiovarainministeriö	asiantuntija
Terho Arja	neuvotteleva virkamies	valtiovarainministeriö	sihteeri

Aika Maanantaina 15.5. 2006 klo 14

Paikka Valtioneuvoston linna, neuvotteluhuone Euro

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja toivotti jäsenet tervetulleiksi kokoukseen ja totesi, että kokouksessa on tällä kertaa paljon käsiteltäviä asioita.

2 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja, joka löytyy osoitteesta:

http://hare.vn.fi/upload/Asiakirjat/11289/88185_ValtiIT2006pk4_Liitteinen.pdf

3 Tilannekatsaus, Leena Honka

Leena Honka esitteli valtion IT-toiminnan kehittämistä liitteenä olevan tilanneraportin mukaisesti.

Sovittiin, että pyydetään hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman ohjelmajohtaja Katriina Harjuhahto-Madetojaa kesäkuun kokoukseen esittelemään tekeillä olevaa tietoyhteiskuntastrategiaa.

4 Tietohallinnon talousohjausmuistiosta annetut lausunnot: alustavia tuloksia, neuvotteleva virkamies Juhani Korhonen, valtiovarainministeriö

Juhani Korhonen esitteli talousohjausmuistiosta tulleita lausuntoja liitteenä olevien kalvojen mukaisesti. Korhonen totesi termin ” IT-toiminnan seuranta ja ohjaus” kuvaavan talousohjausta paremmin käsitellyssä olevaa asiakokonaisuutta. Perusongelmana Korhonen totesi olevan sen, että käynnissä olevista IT-hankkeista ei juuri ole koottua tietoa käytettävissä. Talousohjausryhmä esitti ratkaisuksi hankehallinnan kehittämistä. Tarkoituksena ei ole rakentaa uusia prosesseja tiedon keräämiseen, vaan tukeutua jo olemassa oleviin TTS- ja budjettiprosesseihin.

id

Yleisesti ottaen lausunnot olivat positiivisia. Kriittisimmät kommentit kohdistuivat merkittävien IT-hankkeiden käsittelyyn raha-asiainvaliokunnassa ja IT-hankkeiden käsittelyyn TTS-prosessissa, jonka pelättiin aiheuttavan turhaa ja päällekkäistä työtä. Esitettyjen eurorajojen todettiin kohtelevan hyvin eri tavoin eri hallinnonaloja. Yhteistä kehittämisrahaa pidettiin tarpeellisena, joskin lausunnoissa todettiin, että yhteistä kehittämisrahaa vastaavaa rahoitusta ei saa vähentää virastojen tietohallintomäärärahoista. Virastot olivat valmiita maksamaan palveluista käytön mukaan, kunhan hinnoittelu on kilpailukyistä.

Hankesalkun hankinnassa nähtiin ongelmallisena se, että hankesalkun hallinnoija on yleensä sen omistaja. Näin ei kuitenkaan ole, kun puhutaan koko valtionhallinnon hankesalkusta, sillä hankkeiden omistajuus on luonnollisesti niillä virastoilla, jotka hankkeita tekevät. Voitaisiinkin puhua koko valtioyhteisön hankenäkymästä. Hankesalkun hallinnasta tulisi olla hyötyä yksittäiselle virastolle, ministeriölle hallinnonalansa ohjaajana ja ylätasolla koko valtionhallinnolle yhteisten hankkeiden paikallistamisessa ja yhteentöimivuuden edistämässä.

Hankesalkun hallinta alkaa varsinaisesti vasta vuonna 2008, joskin jonkinlainen kokonaiskuva syntyy jo vuoden 2007 budjettiehdotuksista.

Keskustelu:

Puheenjohtaja totesi eniten varaumia aiheuttaneita ehdotuksia olevan merkittävien hankkeiden raha-asiainvaliokunnan käsittelyn ja hankesalkun hallinnan kehittämisen. Raha-asiainvaliokunnan käsittely ymmärretään usein kurinpidoksi, mistä ei suinkaan ole kysymys. Raha-asiainvaliokunnan käsittelyllä ei ole itseisarvoa. Tärkeää on, että merkittäviä hankkeita on analysoitava koko valtionhallinnon näkökulmasta.

Todettiin olevan ymmärrettävää, että kritiikkiä ehdotuksille valtiovarainministeriön lausunnoista ja raha-asiainvaliokunnan käsittelystä merkittävien hankkeiden osalta on annettu. Tästäkin huolimatta pidettiin tärkeänä merkittävien hankkeiden keskitettyä käsittelyä yhteisten järjestelmäosien havaitsemiseksi, päällekkäisten hankkeiden yhdistämiseksi ja yhteentöimivuuden edistämiseksi. Valtion IT-johtoryhmää pidettiin sopivana käsittelyelimenä.

Arveltiin kootulla hankesalkun hallinnalla olevan merkitystä myös yksittäisten hankkeiden suunnittelun kehittämisessä. Tieto siitä, mitä hankkeita on olemassa, on jo sinällään merkityksellistä. Valtionhallinnossa ei tällä hetkellä ole myöskään koottua tietoa siitä, miten paljon eri ohjelmistolisenssejä on olemassa.

Puheenjohtaja totesi työryhmän ehdotusten vastanneen pääosin sitä, mitä virastot odottavat. Koordinaatioryhmässä voitaisiin sopia toimintamalli merkittävien hankkeiden konsernitason analyysille, joka on hyödyttävä myös hallinnonaloja IT-toiminnan ohjauksessa. IT-johtoryhmä voisi olla merkittäviä hankkeita käsittelevä elin. Kyseessä ei ole minkäänlainen lupamenettely, vaan pyritään löytämään kannustavan positiivinen tapa viedä hankesalkun hallintaa eteenpäin.

5 Yhteentöimivuuden kehittämisohjelman esittely, neuvotteleva virkamies Aki Siponen, valtiovarainministeriö

Aki Siponen esitteli yhteentöimivuuden kehittämisohjelmaa liitteenä olevien kalvojen ja etukäteen jaetun, liitteenä olevan muistion mukaisesti.

Siponen totesi arkkitehtuurin olevan yleiskuvan kokonaisuudesta, jonka yksittäisistä osaluista saattaa olla myös tarkempia kuvauksia.

Kokonaisarkkitehtuurissa kuvataan toiminta, käsitteet, tietojärjestelmät ja teknologiaratkaisut. Arkkitehtuuriratkaisun pohjalta tehdään hankkeiden priorisointia ja arvioidaan hankkeiden soveltuvuutta kokonaisuuteen.

Arkkitehtuurista on hyötyä toiminnan kehittämiseksi niin, että toiminnan muutosten läpiviemi helpottuu, poikkihallinnollisuus on mahdollista ja johtaminen helpottuu. Arkkitehtuurista on merkittävää hyötyä myös tietohallinnolle: järjestelmien hankkiminen on helppompaa ja nopeampaa ja hankkeiden riskit ja läpimenoajat pienenevät.

Yhteentoimivuuden kehittämisohjelmalla rakennetaan kokonaisarkkitehtuuria ja se toteutetaan kolmella peräkkäisellä hankkeella tästä hetkestä eteenpäin. Ensimmäinen hanke on valtionhallinnon arkkitehtuurisuunnitelma, jolla hahmotellaan valtionhallinnon arkkitehtuurikokonaisuus. Seuraavat kaksi vuotta otetaan käyttöön arkkitehtuurimallia kriittisen massan muodostamiseksi uuden toimintamallin käyttäjistä. Kriittinen massa on saavutettu, kun uusi toimintamalli on käytössä noin 20 %:ssa virastoista. Seuraavina vuosina pyritään laajentamaan arkkitehtuurimallin käyttöä niin, että se olisi käytössä 80 %:ssa virastoja.

Tärkeänä osa-hankkeena on integraatioarkkitehtuuriratkaisun kehittäminen. Tämä ratkaisu on todella suuri asia ja muuttaa tietojärjestelmien kehittämistä ja siinä vaadittavaa kompetenssia. Ratkaisun käyttöönotto vaatii tuekseen osaamiskeskuksen perustamisen.

Yhteentoimivuuden kehittämisohjelmalla tuetaan muita kehittämisohjelmia, joiden arkkitehtuurikuvaukset tehdään kokonaisarkkitehtuurihankkeissa.

Kehittämisohjelman hankehallinnassa on ensin käydä läpi suurimmat hallinnossa tehdyt ratkaisut ja harkittava onko niitä tarpeen muuttaa, vai riittääkö jo saavutettu yhteentoimivuus. Kehittämisohjelman ohjausryhmässä on tarpeen olla edustajia eri tasoilta. Työhön otetaan mukaan 2-3 laaja-alaista konsulttia.

Keskustelu:

Keskustelussa todettiin, että IT-arkkitehtuurin suunnittelussa pätevät samat totuudet, kuin yleiskaavoissakin: on oltava selkeä visio, arkkitehtuurit on sovitettava olemassaoleviin ratkaisuihin ja sankariarkkitehtuurien aika on ohitse. Tämä merkitsee sitä, mikäli halutaan sitoutumista arkkitehtuureihin, niitä on tehtävä laajassa yhteistyössä. Mukana on oltava tietohallinnon, toiminnan, tiedonhallinnan kehittäjiä sekä IT-toimittajia että kouluttajia. Erityisen tärkeinä hankesuunnitelmassa pidettiin työpajoja. Toisaalta esitettiin pientä huolestuneisuutta palavereissa istuvien virkamiesten isoa määrää kohtaan. Yliorganisoitua tulisi välttää, jottei tehoa menetetä.

Yhteentoimivuuden kehittämisohjelman todettiin olevan äärimmäisen tärkeän. Yhteiset tietovarannot ja –järjestelmät on saatava sujuvasti käyttöön. Hankkeiden käynnistämiseksi todettiin myös olevan kiire, sillä esimerkiksi KIEKU- hankkeessa tehdään jo paljon arkkitehtuuriratkaisuja.

6 Valtionhallinnon tietoturvallisuuden kehittämisohjelman tilanne, neuvotteleva virkamies Mikael Kiviniemi, valtiovarainministeriö

Puheenjohtaja Turunen totesi tietoturvan olevan tärkeän osakokonaisuuden valtion IT-toiminnan kehittämistä.

Mikael Kiviniemi esitteli valtionhallinnon tietoturvallisuuden kehitysohjelmaa, joka on käynnistetty vuonna 2004. Kaikilla ohjelman hankealueilla on tehty kehittämistyötä yhteensä 23 kehityskohteessa. Kehitystyössä on ollut mukana noin kolme sataa virkamiestä.

Lisätietoja kehitysohjelman tuloksista on luettavissa Kiviniemen jakamasta Valtion tietoturvallisuuden johtoryhmän (VAHTI) toimintakertomuksesta vuodelta 2005, joka löytyy osoitteesta:

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/05_valtionhallinnon_tietoturvallisuus/20060301VAHTIn/name.jsp

Kiviniemi totesi, että kaikissa hallinnon kehittämisen hankkeissa tulisi olla tietoturvallisuus mukana jo alusta lähtien. Tärkeää on myös kehittää tietoturvallisuutta osana tulosjohtamisprosessia niin, että tavoitteet vieritetään viraston tavoitteiden kautta peruskäyttäjään saakka.

Peruskäyttäjän tietoturvallisuuskoulutukseen on panostettu paljon sekä peruskäyttäjän tietoturvallisuusohjeen että koulutusoppaan muodossa. Peruskäyttäjän tietoturvaopasta on käytössä hallinnossa noin 70 000 kpl.

Tietoturvallisuuden mittaamista on kehitetty toiminnan tavoitteiden ja tietoturvallisuuden hallinnan kautta, mistä on ilmestymässä ohje lähikuukausina. Ohjeessa on hyödynnetty kansainväliset hyvät käytännöt, joita tosin on vähän.

Kansainvälisen tietoturvatyön koordinointi on parhaillaan menossa ja siitä on tekeillä hallintomalli, jolla kehitetään tiedonvaihtoa ja kannanmuodostusta Suomessa.

Valtion tietoturvallisuuden johtoryhmän toimintaa on pyritty vahvistamaan ja sitovien tietoturvanormien antamista on pohdittu, joskaan erillistä hanketta ei ole perustettu, sillä asiaa käsiteltiin tietohallintolakityöryhmässä. Tietoturvan alueella sitovien normien tarve näyttäisi olevan suurin. Osaksi on epäselvää on, mihin kaikkeen julkisuuslain perusteella voidaan antaa sitovaa normistoa.

Tietohallinto- ja tietoturvakyselyjen tuloksien mukaan VAHTI:n tietoturvaohjeista on ollut hyötyä. Hallinnollinen tietoturvallisuus ohjeiden ja suunnitelmien osalta on hyvä. Virastoissa arviointi on lisääntynyt. Teknisen tietoturvan osalta järjestelmien toimintaa häiritsevät tapaukset ovat vähentyneet. Tietosuoja- ja tietoturvan osalta on lähtenyt rekisteriselosteiden osalta kehittymään. Taso ei kuitenkaan ole vielä riittävä. Teknisen tietoturvan alueella salaustekniikan ja hyökkäyksenestojärjestelmien käytön osalta on vielä kehitystarvetta. Kiviniemi totesi tietoturvallisuuden kehitysohjelman osaltaan luoneen perustaa ja edellyksiä IT-strategian tietoturvallisuushankkeille.

Keskustelu:

Keskustelussa korostettiin tietoturvallisuuden kehittämisen integrointia valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisen kärkihankkeisiin. Erityisen tärkeinä ja kiireisinä hankkeina tietoturvallisuuden edistämiseksi pidettiin yhteisen, turvallisen sähköpostipalvelun kehittämistä ja virkakortin käyttöönottoa koko hallinnossa. Sähköpostin kehittäminen on osa yhtenäisten perustietotekniikkapalvelujen kehittämisohjelmaa ja virkamiehen tunnistaminen ja käyttöoikeuksien hallinta on osa yhteisten tietojärjestelmien kehittämisohjelmaa.

Nähtiin, että arkkitehtuuriratkaisujen tulisi pakottaa hallintoa tietoturvatietoisuuteen ja että tietoturvallisuusvaatimukset tulisi olla mukana uudistettavissa valtionhallinnon yleisissä sopimusehdoissa (VYSE). Tietoturvaosaajia todettiin olevan liian vähän ja ohjeita liian paljon hallittavaksi. Turvallisten ratkaisujen kehittämistyöhön on panostettava ja tinguittävä ennemmin hankkeiden määrästä kuin laadusta.

Todettiin, että kilpajuoksu tietoturvallisten ratkaisujen kehittäjien ja niiden murtamiseen pyrkivien tahojen kesken jatkuu.

7 Valtioneuvoston periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämiseksi, tilanne, Arja Terho

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämiseksi on toimitettu 8.5.2006 sähköpostilla IT-johtoryhmän jäsenille kommentoitavaksi. 9.5.2006 pidetyssä valtion IT-koordinaatioryhmän kokouksessa on luonnokseen tehty vielä pieniä tarkennuksia. Hallinnon ja aluekehittämisen ministerityöryhmä (HALKE) käsitteli periaatepäätösluonnosta 11.5.2006 ja suositti periaatepäätösluonnoksen viemistä valtioneuvoston yleisistuntoon käsiteltäväksi. Periaatepäätöksen käännös on tekeillä. Käsitteily valtioneuvostossa ajoittunee kesäkuun alkupuolelle.

8 Muut asiat

Markku Linna kiitti työryhmää yhteistyöstä todeten kokouksen olevan hänelle viimeisen. Puheenjohtaja kiitti Linnaa ennakkoluulottomasta työskentelystä valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämiseksi.

9 Seuraavat kokoukset

- keskiviikko 14.6. klo 14,
- tiistaina 22.8. klo 14,
- maanantaina 18.9. klo 14,
- torstaina 19.10. klo 14 ja
- tiistaina 14.11. klo 14

10 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen ja kiitti jäseniä ja asiantuntijoita.

Jakelu:

Osallistujat

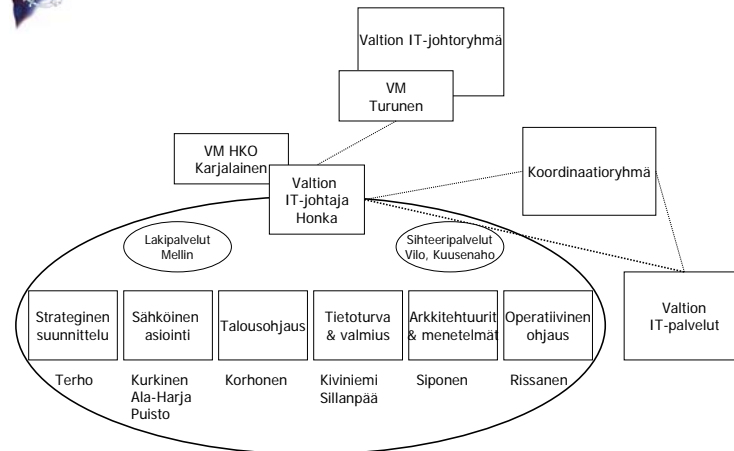
VALTION IT-TOIMINNAN UUDISTAMISEN TILANNERAPORTTI 15.5.2006

Valtion IT-toiminnan organisaatio

Valtion IT-toiminnan johtamisyksikön organisaatiossa ovat oheisen kuvan mukaiset vastuualueet. Operatiivisen ohjauksen alueelle kohdistuu kaksi isoa kehittämissuunnitelmaa; yhteiset tietojärjestelmät ja yhtenäinen perustietotekniikka. Vastuualue on sovittu jaettavaksi kahteen osaan ohjelmien mukaisesti. Sen vuoksi tarvitsemme IT-infrastruktuurin kehittämiseen (erityisesti tietoliikennetarkistukset) erikoistuneen vastuuhenkilön. Henkilötarve on esitetty vuoden 2007 budjetissa.

Valtion IT-toiminnan johtamisyksikkö

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

2006 toukokuu

1

Valtion IT-palvelut –yksikön toiminnan suunnittelu tehdään vuoden 2006 aikana. Vuoden 2007 budjettiin on esitetty vakituisen vastuuhenkilön hankintaa myös valtion IT-palvelut vastuualueelle.

Kärkihankkeiden vetäjiksi ja asiantuntijoiksi on valtionhallinnon sisäisellä haulla haettu henkilöitä. Hakijoita oli 44 henkilöä, joista noin 20 henkilöä haastateltiin huhtikuun puoliväliin mennessä. Lopputuloksena 4 henkilön kanssa sovittaneen jonkun kärkihankkeen vetovastuusta.

ValtIT; lainsäädäntö -osahanke

Työryhmä on esittänyt väliraporttinsa valtion IT-johtoryhmälle 6.4.2006. Tietohallintolakia ei toistaiseksi tehdä, vaan hallinnonalojen tietohallintoiminnan ohjaus VM:n toimesta tapahtuisi seuraavilla tavoilla:

1. valtioneuvoston määrittelemät, tietohallinnon yleiset kehittämis- ja toiminta-periaatteet (valtionhallinnon IT-strategia),
2. asianomaisen hallinnonalan tietohallinnon ohjaus edellä mainittujen linjausten mukaisena tulosohtauksena,
3. valtiovarainministeriön informaatio-ohjaus, mikä perustuu valtioneuvoston linjauksiin,
4. talusohtaus,
5. yksittäisiä ratkaisuja koskeva velvoittava ohjaus sekä
6. yhteishankinnat.

Miliza Vasiljeff (VM) kirjoittaa asiaa esittelevän muistion valtionhallintoon. Lain tarvetta tarkkaillaan syksyn aikana. Osahankkeen vetäjänä toimi Heikki Joustie (VM).

Valtion IT-johtoryhmä teki asiasta yksimielisen päätöksen kokouksessaan. Jonkin verran lain tarpeesta on päätöksen jälkeen esiintynyt eriäviä mielipiteitä valtionhallinnossa.

ValtIT; talousohjaus -osahanke

IT-toiminnan talousohjaukseen liittyvä työryhmä on saanut työnsä valmiiksi. Lausuntoyhteenveto esitellään IT-johtoryhmän kokouksessa 15.5.2006. Työryhmän ehdottama IT-investointien raportointi on otettu huomioon VM:n TTS-määräyksissä.

Osahankkeen vetäjänä toimi Helena Tarkka (VM).

IT-strategia ja toimintasuunnitelma –2011

Valtionhallinnon IT-strategia on ollut lausuntokierroksella hallinnonaloilla. Lausuntoyhteenveto on tehty ja käsitelty valtion IT-johtoryhmässä, joka hyväksyi IT-strategian ja sen muokkaamisen valtioneuvoston periaatepäätöksen vaatimaan muotoon.

IT-strategia on käsitelty VM:n johtoryhmässä, kansliapäällikkökokouksessa, tietoyhteiskuntaohjelman ministeriryhmässä 22.3. sekä viimeksi hallinnon ja aluekehittämisen ministeriryhmässä 11.5. HALKE hyväksyi valtioneuvoston periaatepäätökseksi muotoillun IT-strategian vietäväksi valtioneuvostoon päätöksentekoa varten.

Valtioneuvoston periaatepäätös saataneen tehdyksi alkukesän aikana. Sen valmistelu on menossa.

Alustavat kustannusarviot kärkihankkeista on tehty (ks. liite). Vuosikustannustaso vaihtelee 1% - 4%:n välillä valtionhallinnon IT-toiminnan kokonaiskustannuksista (588 mEUR vuonna 2004). Kustannustason luotettavuus paranee esitutkimusten jälkeen.

Valtionhallinnon IT-strategian toimeenpano; kärkihankkeet

Kärkihankkeiden käynnistäminen on tekeillä. Asettamisdokumentit organisoituneen pyritään saamaan valmiiksi kesäkuun alkupuolella. Kussakin kärkihankkeessa pitäisi olla päätoiminen vetäjä ja hallinnonalojen asiantuntijaresurssien lisäksi konsultteja tukena. Kaikkiin kärkihankkeisiin ei ole saatu vetäjiä tai heidän siirtymisensä VM:ään saattaa siirtyä syksyyn.

Tavoitteena on tehdä kultakin kärkihankealueelta esitutkimus, jonka jälkeen voidaan tehdä lopullinen päätös hankkeen käynnistämisestä.

Kehitysalueet ja niihin sisältyvät kärkihankkeet ovat:

- Asiakaslähtöiset sähköiset palvelut: kansalaisten ja yritysten tunnistaminen sekä yhtenäinen sähköisten palvelujen alusta.
- Yhteentoimivuus: yhteiset arkkitehtuurit ja rajapinnat perustietovarantoihin.
- Yhteiset tietojärjestelmät: talous- ja henkilöstöhallinto (KIEKU-hanke), dokumentinhallinta ja arkisto sekä virkamiehen tunnistaminen ja käyttöoikeuksien hallinta.

- Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut: yhteinen, turvallinen tietoliikenneverkko ja sähköposti kalentereineen (käynnistäminen odottaa vetäjän hankintaa).
- Tietoturvallisuus: tietoturvasojen määrittäminen ja varautuminen.

Kansalaisten tunnistaminen (VETUMA-hanke) on menossa. Palveluun liittyvät sopimukset on tehty, yleisperiaatteet pelisäännöistä on luotu ja palveluun liittyvää tukea on organisoitu ja annettu. Palvelu on ollut useita viikkoja Oulussa pilottikäytössä, ja tuotantokäyttö lähtee käyntiin lähiaikoina.

Valtion tietotekniikkahankintoihin liittyvien sopimusehtojen (VYSE) uudistaminen on käynnistetty. Työryhmä saa työnsä päätökseen vuoden 2006 loppuun mennessä.

Tietoyhteiskuntastrategia

Tietoyhteiskuntastrategian valmistelu seuraavalle vaalikaudelle on käynnistynyt VNK:n toimesta. Strategia valmistunee syyskuuhun mennessä. Sitä kannattanee kesän aikana käsitellä myös IT-johtoryhmässä.

KuntaIT-yhteistyö

KuntaIT-yhteistyön suunnittelu jatkuu. Erityisiä yhteisiä alueita ovat sähköinen asiointi ja tietoturvallisuus.

Tiedottaminen

Seuraava tiedotustilaisuus koko valtionhallinnon tietohallintoväelle pidetään 7.6.2006.

LAUSUNTOYHTEENVETOA

ValtIT

Talouden ja voimavarojen osahankkeen ehdotuksista

Juhani Korhonen
Valtion IT-toiminnan johtamisyksikkö, VM
15.5.2006

ValtIT: Talouden ja voimavarojen osahanke

- **Kokoonpano**
  - Budjettineuvos Helena Tarkka, VM, pj
  - Talousjohtaja Jukka Aalto, SM
  - Talousjohtaja Marja Heikkinen-Jarnola, LVM
  - Talousjohtaja Raija Järviö, PRH
  - Budjettisihteeri Tomi Hytönen, VM
  - Tarkastaja Päivi Koskinen, OM
  - Neuvotteleva virkamies Seppo Kurkinen, VM
  - Neuvotteleva virkamies Arja Terho, VM
  - Suunnittelija Markku Huuki, VK, siht.
  - Neuvotteleva virkamies Juhani Korhonen, VM, siht.
- **Työ alkoi kesällä 2005 ja valmis 2/2006**
- **Lausuntokierros maaliskuussa 2006**

Nykytilaa ja puutteita

- Ohjausote vaihtelee eri hallinnonaloilla
- IT-hankkeiden hyötyjä ja kustannuksia ei esitetä riittävän yhtenäisellä tavalla
- IT-investoinneista ei koottua tietoa -> hyödyistä ja menovaikutuksista valtion talousarvioon ei ole käsitystä
- Päätöksentekijän vaikea ottaa kantaa niukoin tiedoin
- Päällekkäisiä hankkeita
- Isojenkin IT-hankkeidenkin tarkastelu valtion kokonaisedun kannalta riittämätöntä
- Muutamissa hankkeissa merkittäviä viivästymisiä ja kustannusarvioiden ylityksiä

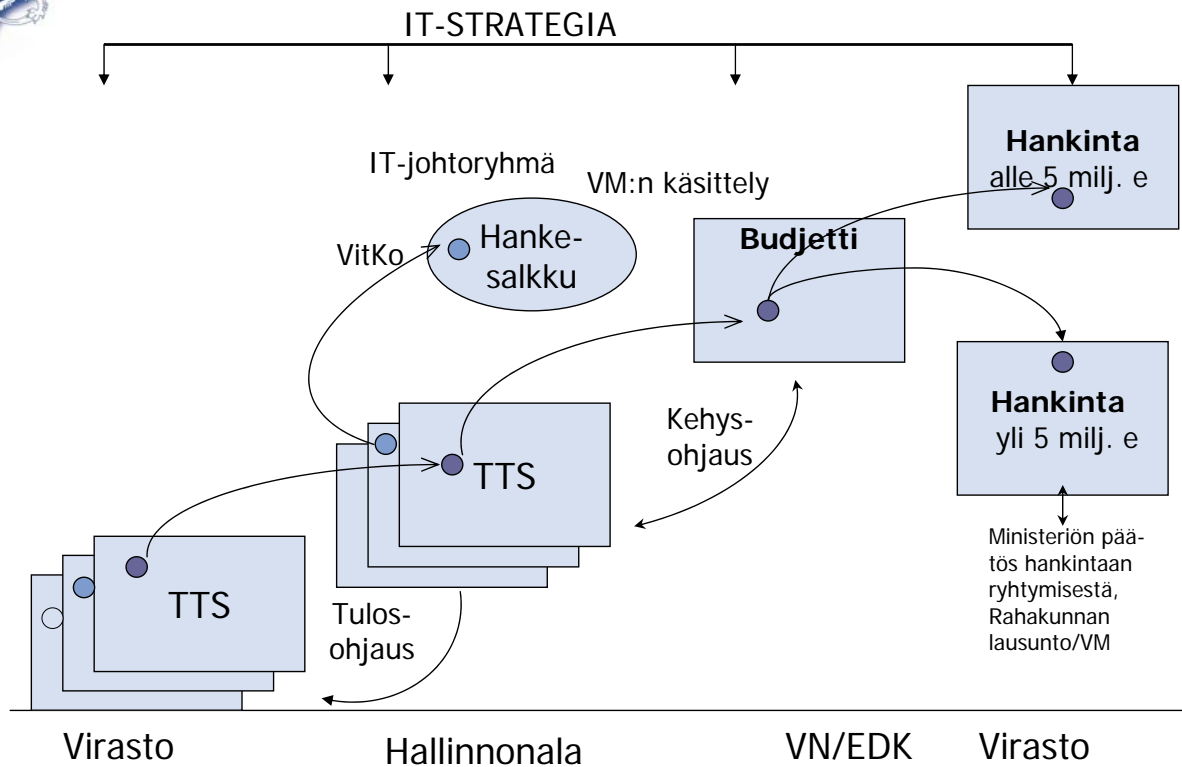

Talousohjauksen tavoitteet

- 1) Tukee valtion IT-strategian toimeenpanoa
  - hankkeiden yhteensopivuus yhteisen strategian ja arkkitehtuurin kanssa
  - tietojen yhteiskäyttö hankkeissa
  - hankkeiden keskinäinen yhteentoimivuus
- 2) Tukea hallinnonaloja ja virastoja niiden IT-investointien ja -toiminnan hallinnassa
  - hankehallinta
  - päätöksentekijä tietää aiempaa paremmin mistä on päättämässä
- Tuottaa yhtenäistä informaatiota IT-investoinneista ja vuosikustannuksista
  - parempi kokonaiskuva valtion hallinnon IT-investoinneista ja IT-toiminnan kustannuksista

IT-hankkeen elinkaari talousohjausjärjestelmässä

Yleiset kommentit

- Suhtautuminen pääosin myönteistä:
  - valtion IT-toiminnan tiiviimpi ohjaaminen tarpeellista
- Jotain varauksia ja huomautuksia:
  - IT-hankkeet nähtävä osana toiminnan kehittämistä
  - ohjausta kehitettävä tasapainoisesti kaikilla hallinnon tasoilla
  - jotkin ehdotukset liian yleisiä; toteuttaminen edellyttää yhtenäisiä inv. laskelmia, K-H -malleja, kustannuslaskentaa, hankehallintamenettelyjä
  - tavoitteiden onnistuminen riippuu siitä, miten onnistutaan kytkemään TTS-prosessiin

Virastojen ja laitosten ohjaus

Ehdotus 1:

Ministeriöt ottavat nykyistä suuremman vastuun hallinnonalansa tietohallintotoiminnan koordinoimista ohjaamisesta. Yhteisen IT-strategian linjaukset otetaan huomioon virastojen ja laitosten tulosohjauksessa.

Kommentteja ehdotukseen 1: (ministeriöt hallinnonalansa koordinoijana)

- Useimmissa lausunnoissa ehdotusta pidettiin hyvänä
- Muutamat kannattavat varauksella:
  - kytkettävä tulosohjaukseen; oltava selkeät linjaukset, jotka voidaan ottaa tulosohjauksessa huomioon reunaehtoina
  - päävastuu substanssijärjestelmien kehittämisestä virastoilla
- Yhdessä vastauksessa korostettiin virastojen ensisijaista vastuuta

Virastojen ja laitosten ohjaus

Ehdotus 2:

Valtionhallinnon yhteisten perustietotekniikka-palveluiden ja yhteisten tietojärjestelmien hankinnat tulisi sisällyttää koko valtionhallinnolle yhteisesti kilpailutettavien hankintojen piiriin.

Lausuntojen yleislinja

	Myönteinen	Neutraali	Ei kannata
1. Min. ha-koord.	+++++(+)	± ±	-
2. Yht. hankinnat	++++++	±	--
3. RaVK/VM (5M€)	+++++	± ±	--
4. IT-hank & TTS	+++++	± ± ±	---
5. Hankesalkku	++++++	± ± ±	
6. Erill. inv. raha	++++++		--
7. Käyttömaksu	++++++	±	--
8. VYSE kuntoon	++++++	±	

Kommentteja ehdotukseen 2: (yhteisesti kilpailutettavat hankinnat)

- Kannatettava varauksin
- Yhteiset perustietotekniikkapalvelut ja yhteiset tietojärjestelmät määriteltävä selkeästi
- Edellyttää valtion yhteishankintamenettelyn ja yhteishankintayksikön kehittämistä
- Yhteisten ratkaisujen oltavat parempia ja edullisempia kuin erillISRatkaisujen
- Suurimmat varaukset
  - turvallisuusviranomaisissa myös perustietotekniikassa erityistarpeet
  - opetushallinnossa jo huomattavia alennuksia

Valtioyhteisön näkökulman varmistaminen

Ehdotus 3:

Uuteen tietohallintolakiin valtuus tarvittaessa asetuksella säätää määrämuotoisesta lausunto- tai päätöksentekomenettelystä tietojärjestelmä-hankkeissa:

- Ministeriö päättäisi hankintaprosessin aloittamisesta tai pyytäisi VMn lausunnon niistä hankinnoista, jotka eivät kuulu nyt valmistelussa olevan talousarviolain 22a§:n muutoksen mukaisesti yhteisesti kilpailutettaviin hankintoihin ja jotka ovat
  - arvoltaan vähintään 5 milj. € tai
  - edellyttävät sitoutumista yli 5 milj. € arvoiseen sopimukseen koko sopimuskaudella.

Kommentteja ehdotukseen 3: (määrämuotoinen päätöksenteko- ja lausuntomenettely yli 5 M€ hankkeissa RAVK / VM)

- Useimmat pitivät ehdotusta mahdollisena, mutta myös selvän kielteisiä kannanottoja
- + menettelyjä yhtenäistämällä voidaan suurten investointien hallintaa parantaa
- hankkeiden kierrättäminen VM:ssä lausunnolla ei ole tarpeen
- Eurorajat kohtelevat eri tavalla eri virastoja
- Tarvitaan yksityiskohtaiset hankekuvaukset yhteismitallisuuden saavuttamiseksi

Taloussuunnittelun ja raportoinnin kehittäminen

Ehdotus 4:

Yli 1,5 milj. euron IT-hankkeet kuvataan yhtenäisesti TTS:issä

- Myös muutoin merkittävät tai laaja-alaiset hankkeet
- Valtion IT -toiminnan johtamisyksikkö antaa *tarvittaessa* lausunnon
  - IT-strategia,
  - arkkitehtuuri,
  - yhteiset standardit
- Kustannusseurantaa kehitetään

Kommentteja ehdotukseen 4: (tietojen kerääminen TTS-prosessissa)

- Kytkeä TTS:iin sinänsä paikallaan, mutta kommentit hajaantuivat: joillekin ministeriöille ei pulma, toiset eivät pidä kannatettavana ehdotetussa muodossa
- 1 tai 1,5 milj. euron rajat toisille sopivia, toisille liian alhaisia
- Ei saa muodostua liian raskaaksi
- Yhtenäinen kuvaus varmistettava:
  - kustannus-hyöty –analyysija kehitettävä
  - ohjeistus kustannuslaskennasta yksiselitteiseksi
- Olisiko hankkeiden toteuttamiskelpoisuus arvioitavissa vieläkin aikaisemmassa vaiheessa?

TTS-määräys 5.4.2006

"2.5. Osana hallinnonalansa toiminta- ja taloussuunnitelmaa ministeriön tulee toimittaa valtiovarainministeriölle tiedot hallinnonalansa tietojärjestelmien (ml. perustietotekniikan ja tietoteknisen infrastruktuurin) kehittämiseen tai hankintaan liittyvistä yhtä tai useampaa virastoa tai hallinnonala koskevista hankkeista, joiden kokonaiskustannukset suunnittelukaudella ovat yli 1 miljoonaa euroa. Tiedot toimitetaan hankkeittain käyttäen liitettä 10."

Hankesalkku

Ehdotus 5:

Merkittävimmät IT-hankkeet kootaan yhtenäisin kuvauksin valtion IT-toiminnan johtamisyksikön ylläpitämään hankesalkkuun.

- Kokonaiskustannusarvio on yli 1,5 miljoonaa euroa
- Hankkeen vaikutukset muutoin laaja-alaiset tai merkittävät.
- Meneillään olevat ja suunnittelukaudella alkavat hankkeet
- Hankesalkkua käsitellään valtion IT- johtoryhmässä ja valtion IT-toiminnan koordinaatioryhmässä
- IT-toiminnan johtamisyksikkö antaa tarvittaessa lausunnon hankesalkun hankkeiden kiireellisyydestä.

Hankesalkun keskeinen sisältö

Merkittäviä hankkeita (yli 1,5 M€) koskevat tiedot:

- Hankkeen tarkoitus
- Tavoitteet (mittarit) ja hyödyt
- Aikataulu
- Investointikustannukset
- Vuosittaiset käyttökustannukset
- Hankkeen kustannus/hyöty –analyysi
- Valtion IT-strategian (ja arkkitehtuurin) ja yhteisten standardien mukaisuus

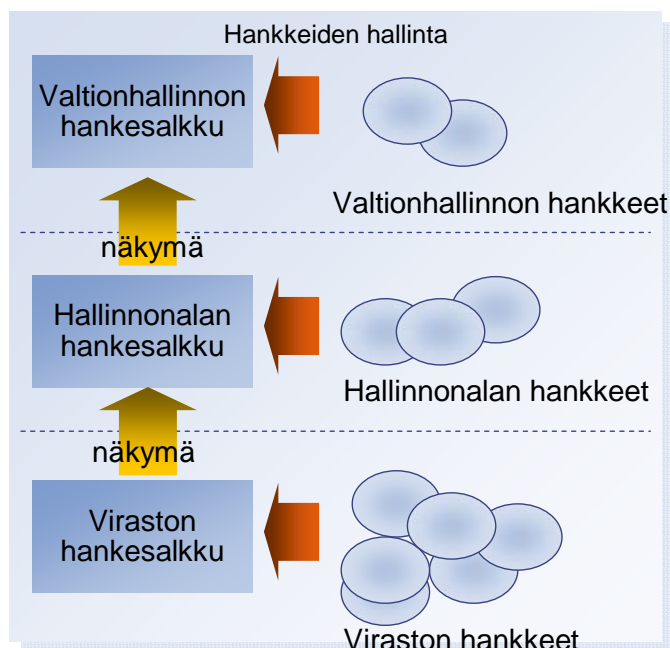

Kommentteja ehdotukseen 5: (Hankesalkku)

- Hankesalkku -ajatusta kaikki pitävät kannatettavana
- Ei mikään triviaali asia ; sen hyödyntämistä selkeytettävä
- Vastuusuhteiden selkeys?
  - Hallinta ja omistajuus?
- ➔ "Hankesalkkunäkymä"
- Hankkeiden arvon määrittelyyn selkeät ohjeet
- Tietojen keruu- ja ylläpito pidettävä keveänä

Tavoite: Hankesalkku on hankkeiden seurannan käytännön työkalu

- Hankesalkku antaa hallinnonalalle näkymän kaikkiin virastojen hankkeisiin ja valtionhallinnolle näkymän kaikkien hallinnonalojen ja virastojen kaikkiin hankkeisiin
- Hankkeiden tuottavuuden varmistaminen
- Veroeurojen käytön seuranta
- Synergiaetujen löytäminen jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa
- Hankkeiden laatutason seuranta
  - Miten hyvin pysyvät aikataulussa ja budjetissa eri virastoissa
- Osaamistarpeiden seuranta
  - Hankejohtaminen, hankkeiden läpivientiosaaminen

Yhteisten palvelujen rahoitus

Ehdotus 6:

Valtion talousarvioon voidaan sisällyttää erillinen määräraha, josta voidaan rahoittaa:

- valtion yhteisten IT-palvelujen investointivaiheen menoja
- valtion yhteisten IT-palvelujen käyttö- ja ylläpitomenoja siltä osin kuin niitä ei rahoiteta käyttäjiltä perittävin käyttömaksuin
- muita valtion IT-toiminnan keskeisiä infrastruktuuri- ja palveluhankintoja, joita ei voida sijoittaa hallinnonalojen pääluokkiin.

Ehdotus 7:

Yhteisten palvelujen käyttö rahoitetaan pääsääntöisesti käyttömaksuin

Kommentteja ehdotuksiin 6-7: (Yhteisiin IT-palveluihin erillinen määräraha)

- Ehdotus kannatettava, erillinen yhteisten investointien määräraha jopa välttämätön
- Käyttömaksut OK ja hyväksyttävä tapa, joskin esitys vaatii myöhemmin täsmentämistä:
  - maksuperusteet, palvelutasot määriteltävä selkeästi
  - huolehdittava että kustannustehokas virasto ei joudu kärsimään
- Muutamassa lausunto: ehdotus jää epäselväksi ja maksujen perusteet määrittelemättä

Muut ehdotukset

Ehdotus 8:

Valtion tietotekniikkahankintojen vuodelta 1998 olevat yleiset sopimusehdot (VYSE) uudistetaan.

Kommentteja:

- erittäin kannatettava ehdotus, toteutettava kiireellisimmin
- sopimusehtojen laajentamisesta ehdotuksia (teleliikenne, tietoaineistojen ja tietopalvelujen hankinta)

15.3.2006

YHTEENTOIMIVUUS-KEHITTÄMISOHJELMA (VALTIOHALLINNON ARKKITEHTUURI)

Tässä asiakirjassa esitetään valtionhallinnon IT-strategian¹ toimeenpanoon kuuluvan *Yhteentoimivuus*-kehittämishjelman suunnitelma. *Yhteentoimivuus*-kehittämishjelma sisältää hankkeita, joissa kehitetään valtionhallinnon arkkitehtuurikokonaisuutta ja arkkitehtuurityöhön sekä kehittämissankkeiden hallintaan liittyviä menetelmiä.

Suunnitelma kattaa kokonaisuudessaan **valtionhallinnon arkkitehtuurin** alueella toteutettavat hankkeet. Valtionhallinnon arkkitehtuurilla tarkoitetaan toiminnan, tietojen, tietojärjestelmien ja teknologiaratkaisujen muodostamaa kokonaisuutta sekä tästä kokonaisuudesta muodostettuja yhtenäisiä malleja ja kuvauksia.

---

¹ Valtioneuvoston periaatepäätös valtionhallinnon IT-toiminnan kehittämisestä, luonnos 2.5.2006 ja sen perustelumuistio on korvannut IT-strategia –luonnoksen. Periaatepäätös käsitellään valtioneuvostossa ennen kesää 2006. Periaatepäätöksen teksti ei ole vielä saatavilla julkisista lähteistä.

Valtionhallinnon IT-strategia. Luonnos 13.1.2006.

http://www.hare.vn.fi/upload/Asiakirjat/11289/84328_Valtiohallinnon_IT-strategia_130106_liitteinen.pdf

id

SISÄLTÖ

1 KEHITTÄMISOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT	3
2 SIDOSRYHMÄT	3
3 TAVOITTEET	4
3.1 VALTIONHALLINNON ARKKITEHTUURIN SISÄLTÖTAVOITTEET	4
3.2 VALTIONHALLINNON ARKKITEHTUURIN MUOTOTAVOITTEET	4
3.3 KEHITTÄMISOHJELMAN TAVOITTEET	5
4 TOTEUTUSMALLI	6
5 KEHITTÄMISOHJELMAN ORGANISOINTI	6
5.1 OHJAUSRYHMÄ	7
5.2 HANKEJOHTAJA	7
5.3 HANKERYHMÄ	8
5.4 HANKEASSISTENTTI	8
5.5 SEURANTARYHMÄ	8
5.6 KUMPPANIOHJAUSRYHMÄ	9
5.7 KUMPPANIT	9
5.8 OSAHANKKEET	9
6 AIKATAULU	9
7 TULOKSET	10
8 HYÖDYT	10
9 RISKIT	11

1 Kehittämisohjelman lähtökohdat

Valtionhallinnon IT-strategiassa vuosille 2006-2011 (jäljempänä IT-strategia) on yhtenä viidestä kehittämisohjelmasta **Yhteentoimivuus**, jonka tavoitteena on luoda edellytykset tehokkaalle ja yhtenä näkyvälle hallinnolle.

Tämä suunnitelma on laadittu IT-strategiassa esitetyn tavoitetilän perusteella. Yhteentoimivuus ja arkkitehtuurit on osa-alue, jolla on vaikutusta lähes kaikkiin muihin IT-strategian toteuttamisen osa-alueisiin IT-toiminnan ohjausmallista aina yksittäisten kehitysohjelmien ja hankkeiden toteuttamiseen.

IT-strategiassa esitetyistä valtion IT-toiminnan tavoitetilaa kuvaavista lausumista on johdettavissa seuraavat valtionhallinnon arkkitehtuurin tavoitetilaa konkretisoivat lausumat:

1. On olemassa valtionhallinnon kokonaisarkkitehtuuri, joka sisältää ainakin palvelu-, tieto-, ja teknisen arkkitehtuurin kuvaukset.
2. On olemassa sovittu toimintatapa, jota noudattamalla toteutetaan valtionhallinnon arkkitehtuurin mukaisia [sähköisen asioinnin] palveluita sekä toteutetaan tehokasta tietojen yhteiskäyttöä liittämällä hallinnon ydintietojärjestelmiä ja perustietovarantoja osaksi toimintaa.
3. Sovittua toimintatapaa käytetään kaikissa kehityshankkeissa.

IT-strategiassa on lisäksi esitetty muiden kehittämisohjelmien tavoitetilaa koskevia lausumia. Näitä voidaan pitää ainakin jossain määrin tavoitetilän kokonaisarkkitehtuuria ohjaavina. Tosin niitä on syytä tarkastella pyrkien erottamaan toiminnan visiosta ja strategiasta johdettavat tavoitteet (toiminnan arkkitehtuuriperiaatteet) ja tavoitetilän toteutusta kuvaavat ajatukset keinoista tavoitteiden saavuttamiseksi.

2 Sidosryhmät

Kehitysohjelman keskeiset sidosryhmät ovat:

- Valtion IT-johtoryhmä
- Hallinnonalojen tietohallintojohtajat
- Virastojen ja laitosten tietohallintojohtajat
- Valtionhallinnon organisaatioiden ylin johto
- Valtionhallinnon organisaatioiden toiminnan kehittämisvastuussa olevat henkilöt
- Valtionhallinnon tiedonhallinnan kehittämisvastuussa olevat henkilöt
- Virastojen ja laitosten tietohallintohenkilöstö
- Palvelu- ja järjestelmätoimittajat
- Tutkimus- ja koulutusorganisaatiot

Sidosryhmäanalyysi tehdään hankesuunnitelman tarkentamisen yhteydessä.

3 Tavoitteet

Kehitysohjelman ja hankkeiden tavoitteita voidaan tarkastella ainakin kolmella tasolla:

1. valtionhallinnon arkkitehtuurin sisältötavoitteet. Näiden tulisi olla toiminnan vision ja strategian perusteella muotoiltuja tavoitteita, joiden saavuttamista kokonaisarkkitehtuurin olemassaolo ja arkkitehtuurin mukaisen tietojärjestelmäkokonaisuuden toteuttaminen edistää.
2. valtionhallinnon arkkitehtuurin kuvausmenetelmien tavoitteet.
3. kehitysohjelmalle ja hankkeille asetettavat tavoitteet.

Tässä kuvataan lyhyesti tavoitteita. Tavoitteita tarkennetaan varsinaisessa arkkitehtuurityössä.

3.1 Valtionhallinnon arkkitehtuurin tavoitteet

Valtionhallinnon arkkitehtuurin tavoitteena on:

1. Hallinnon rakennemuutoksen tukeminen suunnittelemalla tavoitetilan arkkitehtuuri niin, että
  - suunnittelun lähtökohtana ovat toiminnan tavoitteet ja tarpeet,
  - tietojärjestelmien kehittämisen nopeutta ja joustavuutta voidaan kasvattaa,
  - tietojärjestelmiä voidaan yhtenäistää ja yhdistää,
  - resursseja voidaan keskittää ydintoiminnan järjestelmien kehittämiseen ja hallintaan
2. Monikanavaisten sähköisten palvelujen toteuttamisen tukeminen suunnittelemalla tavoitetilan arkkitehtuuri niin, että
  - suunnittelun lähtökohtana ovat asiakkaiden asiakkaitten tarpeet ja suunnitellut prosessit,
  - tietovarannot integroidaan sähköisen asioinnin palveluihin niin, että varannoissa oleva tieto on laajasti käytettävissä
  - suunnittelussa varmistetaan tietoturvallisuuden ja hyvän tiedonhallintatavan toteutuminen

3.2 Valtionhallinnon arkkitehtuurin kuvausmenetelmien tavoitteet

Arkkitehtuurin kuvausmenetelmien tavoitteet ovat sekä kuvausmenetelmille että työskentelymenetelmille ja –prosessille asetettavia tavoitteita:

- Yhteisen kielen luominen toiminnan kehittäjien, tiedonhallinnan kehittäjien ja tietohallinnon välille.
- Keskeisten sidosryhmien vaatimusten huomioonottaminen. Arkkitehtuurista tulee voida tuottaa kunkin sidosryhmän tarpeita palvelevia viestinnällisesti selkeitä kuvauksia.
- Paremman kokonaiskuvan muodostaminen toiminnan [kehittämisen] ja tietojärjestelmien [kehittämisen] vuorovaikutuksesta.

- Päätöksenteon tietopohjan parantaminen, kokonaiskuvaan perustuvan faktapohjaisen päätöksenteon mahdollistaminen

3.3 Kehittämisohjelman tavoitteet

Kehittämisohjelma on kestoaltaan viisi vuotta kuten muutkin IT-strategian toimeenpanon kehittämisohjelmat. Yhteentoimivuus on alue, joka tulee kehittämisohjelman myötä muodostumaan jatkuvaksi toiminnaksi ja muuttaa siten pysyvästi toiminnan kehittämisen ja tietojärjestelmien elinkaaren hallinnan prosesseja.

Kehitysohjelman tavoite voidaan muotoilla:

Kehittämisohjelman tavoite
<ul style="list-style-type: none"> ■ luoda valtionhallinnon arkkitehtuuri toiminnan ja tietojärjestelmien kehittämisen ohjausvälineeksi kaikilla valtionhallinnon tasoilla ■ suunnitella ja ottaa käyttöön toimintamalli   <ul style="list-style-type: none"> ■ arkkitehtuurin ylläpitämiseksi ja ■ arkkitehtuurikuvausten hyödyntämiseksi kehityshankkeiden ohjauksessa ja järjestelmien suunnittelussa

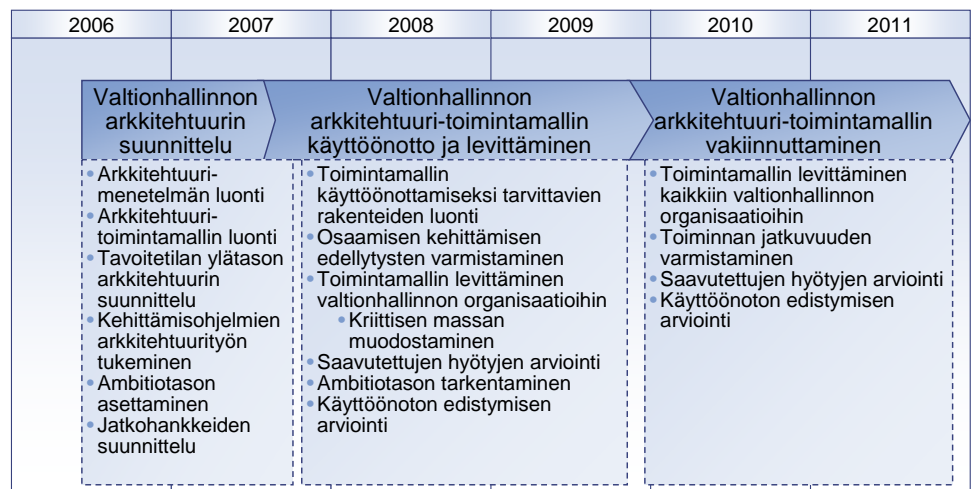
Kehittämisohjelman alkuvaiheen osalta tavoitteet ovat:

3. Luoda edellytykset valtionhallinnon arkkitehtuurin muodostamiselle.
4. Suunnitella valtionhallinnon arkkitehtuurin tavoitetila.
5. Tukea kehitysohjelmia ja kärkihankkeita niissä tehtävässä arkkitehtuurityössä.
6. Luoda riittävä tietopohja tavoitetilan kokonaisarkkitehtuurin työstämiseksi ja kehitysohjelmien toimenpidesuunnitelmien tuottamiseksi.
7. Luoda yhteisesti sovittu valtionhallinnon kokonaisarkkitehtuurin menetelmä ja kuvaustavat
8. Suunnitella toimintamalli arkkitehtuurin ylläpitämiseksi ja arkkitehtuurikuvausten hyödyntämiseksi kehityshankkeiden ohjauksessa ja järjestelmien suunnittelussa
9. Tuottaa valtionhallinnon arkkitehtuurin tavoitetilan kuvaukset
10. Arvioida arkkitehtuuri-toimintatavan käyttöönottamisesta saatavat hyödyt ja tarvittavat panostukset
11. luoda toimintasuunnitelma valtionhallinnon arkkitehtuurin käytön levittämiseksi.

4 Toteutusmalli

Kehittämishjelma suunnitellaan toteutettavan kolmena peräkkäisenä hankkeena (Kuva 1):

1. Valtionhallinnon arkkitehtuurin suunnittelu – hankkeessa suunnitellaan arkkitehtuurin kuvausmenetelmät ja kuvauskehikot ja arkkitehtuuri-toimintamalli (arkkitehtuurin luomisen ja ylläpitämisen prosessit sekä arkkitehtuurin hyödyntämisen prosessit), tuotetaan tavoitetilan arkkitehtuurikuvaukset ylätasoin ja tuotetaan jatkohankkeiden toimenpidesuunnitelma. Lisäksi hankkeessa tuetaan ja koordinoitään muiden kehittämissuunnitelmien hankkeissa tehtävää arkkitehtuurikuvaustyötä.
2. Valtionhallinnon arkkitehtuuri-toimintamallin käyttöönotto ja levittäminen – hankkeessa luodaan arkkitehtuuri-toimintamallin käyttöönottamiseksi tarvittavat rakenteet ja levitetään arkkitehtuuri-toimintamallia vaiheittain valtionhallinnon organisaatioihin. Tavoitteena on kriittisen massan muodostaminen ja toimintamallin konkreettisten hyötyjen osoittaminen, jotta toimintamallin levittäminen kaikkiin organisaatioihin olisi mahdollista.
3. Valtionhallinnon arkkitehtuuri-toimintamallin vakiinnuttaminen – hankkeessa toimintamallia kehitetään saatujen kokemusten pohjalta ja varmistetaan toimintamallin vakiintuminen osaksi normaalia toiminnan ja tietotekniikan kehittämistoimintaa.

Kuva 1. Yhteentoimivuus-kehittämissuunnitelman päävaiheet

Ensimmäisessä hankkeessa tehdään myös hyöty-kustannustarkastelut, joiden perusteella mitoitetaan kokonaisuutena arkkitehtuuri-toimintamallin ambitiotaso. Valittua ambitiotasoa tarkennetaan jatkohankkeissa toimintamallista saatujen kokemusten perusteella.

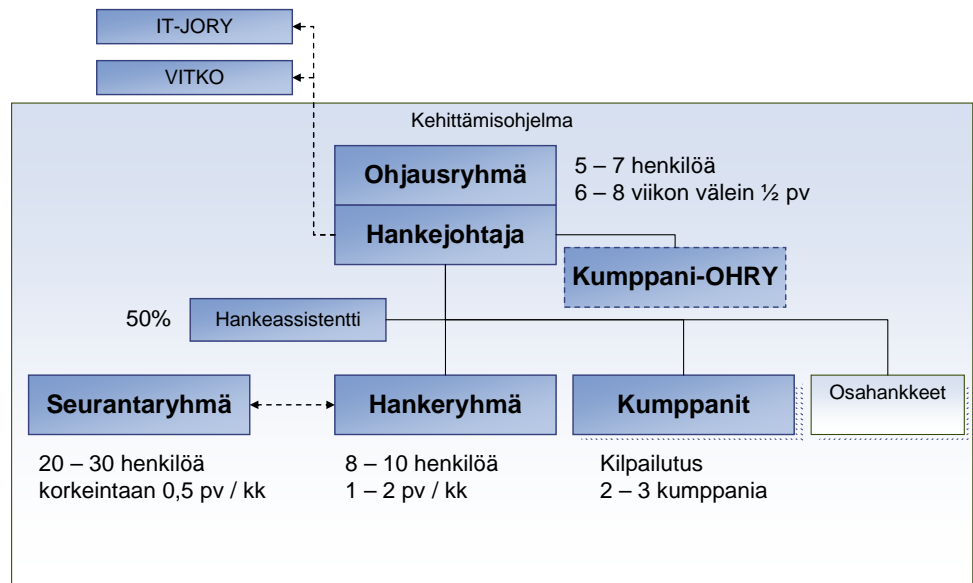
Näiden hankkeiden alle voidaan tarvittaessa perustaa osahankkeita.

5 Kehittämissuunnitelman organisointi

Kehittämissuunnitelman hankkeita ohjaa yksi ohjausryhmä.

Kehittämissuunnitelman organisointia on havainnollistettu oheisessa kuvassa alla ja toimijoiden rooleja ja vastuita on selvitetty lähemmin alla.

Ohjausryhmän kokoonpano pyritään pitämään mahdollisimman pitkälti samana koko kehittämisohjelman ajan. Lisäksi jatkuvuutta pyritään varmistamaan sillä, että hankeryhmäkin pysyy mahdollisimman pitkälti samana kehittämisohjelman peräkkäisissä hankkeissa.

Kuva 2 Kehittämisohjelman organisointi

5.1 Ohjausryhmä

Ohjausryhmään kuuluu 5-7 henkilöä tietohallinnon ja toiminnan kehittämisen puolelta. Ohjausryhmä kokoontuu 6 – 8 viikon välein, kokousten kesto on 2-3 tuntia.

Ohjausryhmän tehtävät ja vastuut

- On sitoutunut kehittämisohjelman tavoitteen saavuttamiseen
- Antaa kehittämisohjelmalle tukea koko sen elinkaaren ajan
- Näyttää suuntaa isoissa linjauksissa ja ohjaa muutosta haluttuun suuntaan
- Tuo kehittämisohjelmaan laaja-alaisen näkemyksen hallinnonalojen tarpeista
- Tekee tarvittavat päätökset

5.2 Hankejohtaja

Hankejohtajana toimii valtionhallinnon arkkitehtuurikehittämisestä vastaava Valtion IT-toiminnan johtamisyksikön edustaja.

Hankejohtajan tehtävät ja vastuut:

- johtaa kehittämisohjelman hankkeita koko kehittämisohjelman elinkaaren ajan
- vastaa kehittämisohjelman hankkeiden valmistelusta
- vastaa tarvittavien resurssien hankinnasta
- vastaa kehittämisohjelman hankkeiden seurannasta

- raportoi kehittämisohjelman etenemisestä Valtion IT-johtoryhmälle (IT-JORY) ja IT-koordinoitiryhmälle (VITKO)
- vastaa kehittämisohjelman tavoitteiden saavuttamisesta ja tuloksellisuudesta
- vastaa tiedottamisesta ja yhteydenpidosta sidosryhmiin

5.3 Hankeryhmä

Hankeryhmään kuuluu 6-10 henkilöä tietohallinnon (arkkitehtuurityön), toiminnan kehittämisen ja tiedonhallinnan puolelta eri hallinnonaloilta.

Hankeryhmä nimitetään kuhunkin kehittämisohjelman hankkeeseen erikseen, mutta jatkuvuuden turvaamiseksi pyritään pitämään riittävä määrä samoja jäseniä.

Hankeryhmän jäsenten tulee varautua 0,5 – 2 htp / kuukausi työpanokseen hankkeessa.

Hankeryhmän tehtävät ja vastuut:

- osallistuu hankkeen valmisteluun ja hankeasiakirjojen laadintaan
- osallistuu hankejohtajan alaisuudessa hankkeen toteutukseen
- hankeryhmän jäsenet vastaavat omalla työpanoksellaan ja asiantuntemuksellaan hankkeen tavoitteiden toteutumisesta

5.4 Hankeassistentti

Hankeassistentti toimii hankejohtajan ja hankeryhmän apuna. IT-strategian kehittämisohjelmien hankkeille hankitaan tarvittaessa riittävä määrä yhteisiä hankeassistentteja.

Hankeassistentin tehtävät ja vastuut:

- toimii hankejohtajan ja -ryhmän apuna
- avustaa materiaalin ja tiedon etsimisessä ja keräämisessä
- kokousten valmistelu ja yhteydenpito hankeryhmän jäseniin ja muihin sidosryhmiin
- vastaa dokumenttien ja asiakirjojen arkistoinnista

5.5 Seurantaryhmä

Seurantaryhmään kuuluu 20-30 edustajaa eri hallinnonaloilta ja organisaatioista. Seurantaryhmään kuuluu toiminnan kehittämisen, tiedonhallinnan ja tietohallinnon edustajia. Siihen voidaan kutsua myös valtionhallinnon ulkopuolisten organisaatioiden, esimerkiksi järjestelmä- ja palvelutoimittajien sekä koulutus- ja opetusorganisaatioiden edustajia.

Seurantaryhmä nimetään kuhunkin hankkeeseen erikseen.

Seurantaryhmän jäsenten työpanos hankkeessa on korkeintaan 0,5 htp / kuukausi.

Seurantaryhmän tehtävät ja vastuut:

- Katselmoi hankkeen tuotokset

- Tuo hankkeen tietoon oman organisaationsa tarpeita ja vaatimuksia
- Osallistuu hankkeen työpajoihin
- Välittää omille sidosryhmilleen tietoa hankkeesta

5.6 Kumppaniohjausryhmä

Hankkeeseen valittavien yhteistyökumppanien työn ohjaamiseksi ja seuraamiseksi voidaan perustaa erillinen kumppaniohjausryhmä. Hankejohtaja johtaa tätä ryhmää.

Kumppanien ohjaus- ja informointitarpeet voidaan toteuttaa myös antamalla heille läsnäolo-oikeus ohjausryhmässä.

Mikäli kumppaniohjausryhmä perustetaan sen tehtävät ja vastuut ovat:

- Kumppanien työn edistymisen ja sopimusvelvoitteiden seuranta
- Kumppanien työhön liittyvien muutospyyntöjen valmistelu ohjausryhmälle päätettäväksi

5.7 Kumppanit

Kumppanit toimivat kehittämisohjelmassa hankejohtajan ohjauksen alaisuudessa ja suorittavat sovitut tehtävät.

Kehittämisohjelman hankkeisiin valitaan kumppaneita hankekohtaisesti. Jokaiseen hankkeeseen pyritään saamaan useita kumppaneita.

5.8 Osahankkeet

Erillisiä osa-alueita varten voidaan perustaa osahankkeita. Osahankkeet toimivat ohjausryhmän ja hankejohtajan ohjauksessa. Osahankkeelle voidaan tarvittaessa valita hankepäällikkö. Osahankkeella on oma hankeryhmä ja sillä voi olla kumppanien työn ohjausta varten oman kumppaniohjausryhmä.

6 Aikataulu

Valtionhallinnon arkkitehtuurin suunnittelu –hanke käynnistetään kesäkuussa 2006. Hanke kestää vuoden 2007 syksyyn. Tavoitteena on saada hanke päätökseen syyskuun 2007 loppuun mennessä.

Päätöksenteko hankkeen esitysten pohjalta tehdään loka-marraskuussa 2007.

Seuraavan hankkeen (**Valtionhallinnon arkkitehtuuri-toimintamallin levittäminen ja käyttöönotto**) suunnittelu tehdään loka-joulukuussa 2007 ja hanke käynnistetään vuoden 2008 alussa. Hanke päättyy vuoden 2009 lopussa.

Kolmas hanke (**Valtionhallinnon arkkitehtuuri-toimintamallin vakiinnuttaminen**) käynnistetään vuoden 2010 alussa ja hanke päättyy vuoden 2011 lopussa.

7 Tulokset

Kehittämisohjelman tuloksena valtionhallinnossa on otettu käyttöön arkkitehtuuri-toimintamalli sovitussa laajuudessa:

- Valtionhallinnon ja hallinnonalojen tasolla sekä yksittäisissä virastoissa on olemassa sovittu toimintamalli arkkitehtuurikuvausten ylläpitämiseksi ja arkkitehtuurin kehittämiseksi. Toimintamallissa on määritelty eri osapuolten roolit ja vastuut riittävän yksityiskohtaisella tasolla.
- Strategian suunnittelun, toiminnan ja tietojärjestelmien suunnittelun ja kehittämisen prosesseissa käytetään arkkitehtuurikuvauksia työvälineinä. Näissäkin prosesseissa on eri osapuolten roolit ja vastuut sovittu riittävän yksityiskohtaisella tasolla.
- Valtionhallinnolla on käytettävissään riittävä määrä osaamista arkkitehtuurin kehittämiseksi ja hyödyntämiseksi.

8 Hyödyt

Arkkitehtuurinkuvausten olemassaolo, ylläpitäminen ja käyttäminen tuo selkeitä ja mitattavia hyötyjä. Osa hyödyistä riippuu siitä, kuinka hyvin arkkitehtuuri on suunniteltu ja suurin osa hyödyistä realisoituu vasta kun arkkitehtuuria toteutetaan. Hyötyjen suuruus riippuu myös siitä, kuinka paljon arkkitehtuurin kehittämiseen ja käyttöön panostetaan.

Keskeisiä hyötyjä ovat:

- toiminnan muutokset voidaan viedä läpi nopeammin, tietojärjestelmät eivät ole toiminnan uudistamisen esteenä
- tietojärjestelmät tukevat nykyistä paremmin toiminnan tavoitteita ja tarpeita
- toiminnan jatkuvuuden ja tietoturvan vaatimukset voidaan toteuttaa helpommin
- tietojärjestelmien ja tietoteknisten ratkaisujen hankinta on nopeampaa, yksinkertaisempaa ja halvempaa
  - hankintapäätökset ovat yksinkertaisempia, sillä päätöksentekoon tarvittavat tiedot ovat saatavilla yhtenäisessä suunnitelmassa
  - hankintaprosessi on kokonaisuutena nopeampi, hankinnan nopeus ja joustavuus voidaan maksimoida uhkaamatta järjestelmäkokonaisuuden yhtenäisyyttä
  - epätarkoituksenmukaiset hankinnat voidaan välttää
- tietotekniikkaan sitoutuneen pääoman tuotto paranee ja tulevaisuudessa tehtävien investointien riskit pienenevät
  - tietojärjestelmä- ja teknologiakartta on yksinkertaisempi
  - päätökset ulkoistamisesta, ostamisesta tai itse tekemisestä voidaan tehdä joustavammin
  - Olemassa olevat tietojärjestelmät saadaan tehokkaampaan käyttöön, niihin sitoutuneen pääoman tuotto voidaan maksimoida
  - Uusien IT-investointien riskit pienenevät

- Tietohallintotoiminta on tehokkaampaa
  - Tietojärjestelmien kehittäminen, tuki ja ylläpito voidaan toteuttaa edullisemmin
  - Tietojärjestelmien yhteentoimivuus paranee ja järjestelmiä sekä verkkoja voidaan hallinta helpommin
  - Tietojärjestelmien ja niiden rakenneosien elinkaaren hallinta on vaivattomampaa

9 Riskit

Seuraavassa on esitetty tähän mennessä tunnistettuja kehittämisohjelmaan liittyviä riskejä. Riskianalyysia täydennetään hankkeiden yksityiskohtaisen suunnittelun yhteydessä.

- Arkkitehtuuri-toimintamallin käyttöönotto saattaa muuttaa olemassa olevia valtarakenteita joillakin hallinnon tasoilla.
- Kehittämisohjelmalle ei saada riittävää ylimmän johdon tukea.
- Kehittämisohjelman toteuttamiseksi ei saada tarvittavia resursseja.
- Hankkeissa ei saada aikaan kaikkien osapuolten riittävää sitoutumista tavoitetilaan.
- Kehittämisohjelma epäonnistuu menetelmien ja kuvaustapojen valinnassa, niille ei saada riittävän laajaa hyväksyntää.
- Arkkitehtuurin sisältöön (tiedot tietojärjestelmistä, tietovarannoista jne.) liittyvät luottamuksellisuusvaatimukset estävät kokonaisuuden suunnittelun.
- Arkkitehtuurin sisällöstä rajataan pois olennaisia osia esimerkiksi organisaatorakenteiden tai –muotojen vuoksi.